

8. Ponomarenko L. Derevo oblych / Liubov Ponomarenko. – K.: Ukrainskyi pysmennyk, 1999. – 170 s.
9. Roshynets T. Liubov Ponomarenko. «Her peremozhenyi»: [rozrobka temy uroku] / T. Roshynets // Vse dlia Vchytelia. – 2012. – №17–18. – S. 179–180.
10. Siden I. Humanistychnyi pafos novely Liubovi Ponomarenko «Her peremozhenyi» / I. Siden // Ukrainska mova ta literatura. – 2012. – №13 (lyp.). – S. 33–34.
11. Sulyma M. Liubov Ponomarenko. – Litaktsent. – 1 liutoho, 2010 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://litakcent.com/2010/02/01/made-in-rajcentr/>
12. Fashchenko V. Iz studii pro novelu: [Zhanrovo-stylovi pytannia] / V. Fashchenko. – K., Radianskyi pysmennyk, 1971. – S. 41.
13. Khomenko O. Chysta mova liudei i yabluk // Literaturna hazeta. – Vypusk 3(87) – 4 bereznia, 2013 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://litgazeta.com.ua/articles/chysta-mova-lyudej-i-yabluk/>
14. Yurchuk O. Novela u svitli istorychnoi poetyky: problemy typolohii zhanru: avtoref. dys. ... kand. filol. nauk: 10.01.06 / Yurchuk Olena Oleksiivna; NAN Ukrainy, In-t l-ry im. T. H. Shevchenka. – K., 1999. – 16 s.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Буряк Олена Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури КДПУ ім. В.Винниченка.

Наукові інтереси: методологія аналізу художнього твору та літературознавчого дослідження, історія української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

УДК 821.161.2 Хвильовий

МАЛА ПРОЗА М.ХВИЛЬОВОГО Й Б.ПІЛЬНЯКА: СПРОБА КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ

Оксана ВЕЧІРКО (Кіровоград)

М.Хвильовий і Б.Пільняк прийшли в літературу водночас: на початку 20-х років ХХ століття. Це була пора, коли ще лунали відгомони "срібного століття" в красному письменстві, існував творчий плюралізм, який реалізувався в різних літературно-творчих організаціях, їхніх естетичних маніфестах і програмах. Аналізуючи художню манеру М.Хвильового і Б.Пільняка, критики стверджували, що започаткована вона була М.Коцюбинським, В.Стефаником, А.Белім і А.Ремізовим. Розглядаючи стильові особливості творів обох митців, дослідники відзначали продовження традицій орнаментальної прози. Не обійшли увагою і таку рису, як лірична організація тексту й пов'язана з нею особлива форма творів.

У статті розглянуто основні типи оповідань М.Хвильового та Б.Пільняка, зокрема монологічне, поліфонічне, безсуб'єктне; проаналізовано організацію мовних особливостей тексту. Дослідження художньої форми оповідань обох митців виявляють багато спільного – фрагментарність, рефренізацію тощо, їхні оповідання нагадують вірші в прозі, що загалом притаманне імпресіонізму, авторське новаторство виявляється у створенні особливих стильових форм.

Ключові слова: художній світ, поетика оповідань М.Хвильового і Б.Пільняка, поліфонічні, монологічні, безсуб'єктні оповідання, автор-герой.

М.Хвильовий і Б.Пільняк прийшли в літературу водночас: на початку 20-х років ХХ століття. Це була пора, коли ще лунали відгомони "срібного століття" в красному письменстві, існував творчий плюралізм, який

реалізувався в різних літературно-творчих організаціях, їхніх естетичних маніфестах і програмах. У цій літературно-громадській ситуації, характерній для української та російської літератур, і формувалася творча індивідуальність обох прозаїків. Аналізуючи художню манеру М. Хвильового і Б. Пільняка критики стверджували, що започаткована вона була М. Коцюбинським, В. Стефаником, А. Белім і А. Ремізовим. Передусім, прозу М.Хвильового атестували, як "побудовану на принципі уривчастості..." [13, с. 38]. Розглядаючи стильові особливості творів обох митців, дослідники відзначали продовження традицій орнаментальної прози. Не обійшли увагою і таку рису, як лірична організація тексту й пов'язана з нею особлива форма творів. Незвичайність форми була обумовлена й соціальними явищами. Вихорна, стихійна дійсність відбилася як в змісті, так і в їхній "клаптиковій структурі" творів [4, с. 10]. "Це складна і вишукана майстерність, яка має в своїй основі емоційну значимість слів, мелодизацію мови, індивідуальний синтаксис" [10, с. 150]. З огляду на це, актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю проаналізувати новаторську художню форму оповідань М. Хвильового і Б. Пільняка.

Сучасне літературознавство сьогодні виявляє значний інтерес до творчості українського й російського митців, художній світ письменників у різний час досліджували В. Агєєва [1], Ю. Безхутрий [2], В. Брюховецький [3], М. Жулинський [6]. Незважаючи на велику кількість публікацій, у яких розглядався літературний доробок митців, окремого дослідження, присвяченого стильовій організації та поетиці їхніх оповідань у компаративному контексті, не маємо, отже, саме цей аспект і стане предметом нашого дослідження.

Для розуміння прози М.Хвильового суттєвим є розгляд питання "автор-герой". Цій проблемі було присвячено ранню статтю Є. Перліна "Організація прози у М. Хвильового" [7, с.8-31]. Критик, використовуючи класифікацію М. Бахтіна, виділяє три типи оповідань у доробку автора: монологічне /"Кіт у чоботях", "Елегія", "Арабески", "Чумаківська комуна"/, поліфонічне /"Життя", "Мати", "Синій листопад", "Лілюлі"/, безсуб'єктне /"Іван Іванович"/. Принцип цієї класифікації є авторська позиція в сюжеті: "Якщо в монологічній структурі автор весь час керує читачем,.. втручаючись у хід оповідання, то в поліфонічній структурі він говорить устами багатьох персонажів", і тільки "в оповіданні безсуб'єктному він зовсім не вважає за потрібне втручатися..." [7, с. 9]. Детально критик аналізує і форми авторських коментарів у новелах: "ліричні відхилення, навмисне безладдя, патетичний і нерівний стиль, екзотизування імен" [7, с. 14]. У той же час Є. Перлін, докладно розглядаючи це питання, не вказує на функціональні особливості цих різновидів оповідань з точки зору психологізму. Адже монологічне оповідання найбільш повно відображає

психічний стан героя, дозволяє глибше розкрити його внутрішній світ. Подібна класифікація може бути застосована і до оповідань Б. Пільняка. Справді, образ автора – це та цементуюча сила, яка пов'язує всі стильові засоби в суцільну художню систему твору. Уявлення про автора складається в читача й тоді, коли він не персоніфікований у творі, тобто не названий і ніяк не схарактеризований в соціально-психологічному відношенні. У художньому мовленні завжди є особистість митця. Навіть у самій об'єктивній оповіді присутній образ автора, тому що ця об'єктивність є не що інше, як особлива форма побудови образу автора. Тенденції до суб'єктивізації, чи, навпаки, до об'єктивізації літературної оповіді, прагнення виразно показати авторське ставлення до зображуваного або приховати його за образами персонажів рівною мірою характеризує оповідача. Це не тільки більш-менш конкретний образ, завжди присутній у кожному літературному творі, але й певна образна ідея, принцип і обличчя того, хто промовляє, це точка зору на мовлене, точка зору психологічна, ідеологічна і просто географічна, тому що не можна описувати нізвідки і не може бути опису без того, хто описує [5, с.199-201].

Найбільш повно такий тип оповіді представлено у Б. Пільняка в монологічній формі. Ми знаходимо його в оповіданнях "Целая жизнь", "Верность", "Рассказ о том, как создаются рассказы".

Підкреслимо, що, на відміну від М. Хвильового, монологічне оповідання не типово для Б. Пільняка. Більш характерною для Б. Пільняка є поліфонічність оповіді. Вона досягається за рахунок того, що автор-оповідач мовби відступає на задній план. У новелах переважає "сценічна" дія, діалог, монологізований діалог, фіксація точки зору на зображуване в свідомості одного із героїв оповідання. У мовленні дійових осіб особливий акцент робиться на інтонації проголошеного, воно позначене соціально-типовими, індивідуально-характерологічними висновками.

Такою поліфонічністю наповнене оповідання Б. Пільняка "Без названья". Коло дійових осіб означено в мові автора-оповідача коротко, сухо, навіть протокольньо: "Героев в этом рассказе - трое: он, она и тот третий, которого они убили и который стал между ними"[8, с.455]. А далі розповідається про причини вбивства третього і підключаються голоси Його і Її, які характеризують третього. Мова стає підвищено емоційною, оповідь має відтінок публіцистичності. "Этот третий – был провокатором. Этот третий был человеком, продававшим за деньги людей на виселицу, продававшим революцию, её идею и её честь. Он и она вызвались убить человека, для которого не было иного имени, кроме мерзавца. Это были дни разгрома революции 1905 года, – и суд над негодяем должен был быть жестоким: побеждаемым не о чём было разговаривать, когда их же брат

продавал голову на виселиці, груди под пули и годы человеческих мук на тюрьмы и ссылки, – разговор не было" [8, с.455].

Ще один раз назве Б.Пільняк третього провокатором, але це прозвучить з позиції її: "Она никогда не видела в лицо этого провокатора". Чи Андрія: "Андрей ничего не ответил, – отступив шаг назад, выхватил он из кармана револьвер и в упор в грудь выстрелил в провокатора" [8, с. 455]. І далі до кінця оповідання характеристика третього учасника драми зникне. Автор сухо визначить його тільки порядковим числівником "третій". У момент появи "третього" Б. Пільняк, замість зниженого тону, протокольно фіксує рух: "С насыпи в туман овражка, к соснам пошёл третий, человек в соломенной шляпе, в пальто. Этот третий пошёл к соснам. Этого третьего встретил Андрей" [8, с. 457]. Для обох учасників драми "третій" – це провокатор. Для Б. Пільняка "третій" – це людина, провину якої не доведено. Пригадаємо: "...побеждаемым не о чём было разговаривать... и разговор не было" [8, с. 455]. І на обличчі третього після смертельного поранення – посмішка... Що це? Фанатизм іншої віри чи реакція невинної людини, яка не розуміє, чому саме вона гине.

Так поступово визначається основна думка оповідання: сумнівна перемога політичної влади /"синя темрява"/, яка будується на загибелі безвинних і тих, чию вину не доведено. А там, де смерть, зникає любов як вищий вираз людських взаємин.

Важливо відзначити, що, на наш погляд, монологічна, поліфонічна і безсуб'єктивна оповідь дуже рідко зустрічаються в чистому вигляді. Частіше в художньому творі знаходять вираз декілька способів організації тексту. Так, початок оповідання "Заштат" подано в манері авторської оповіді, а герої творів і їхні соціально-психологічні стосунки передані в устами самих персонажів. Його дієслова одноманітні, вони мовби підкреслюють: ось люди, вони говорять, слухайте їх, намагайтесь зрозуміти і ви проникнете в зміст художнього зображення людського життя на певному етапі соціального розвитку суспільства. Ось, наприклад, авторські дієслова в оповіданні "Заштат": заговорил, сказав, молвил, прошипел, ответил, добавил, спросил. Багато діалогічних структур у творах Б. Пільняка не мають авторських ремарок, і це є особливим стилістичним прийомом, коли митець, спираючись на мову персонажів, ніяк не коментує її. Персонаж цікавить Б. Пільняка як оцінююча позиція людини в ставленні до самої себе і в ставленні до навколишньої дійсності. Ця особливість зображення персонажів зближує, як нам здається, Б. Пільняка і М. Хвильового. Їх поєднує намагання показати не те, ким є персонаж у навколишньому світі, а те, що для персонажа є світ і ким є сам персонаж для самого себе.

Можна говорити також і про характер авторських коментарів Б. Пільняка і М. Хвильового. Першого, безперечно, відрізняє прагнення до

узагальнювальних міркувань типу: "Каждая эпоха человеческой жизни, каждая страна, каждый город, каждый дом, каждая комната имеют свой запах – точно так же, как имеют свой запах каждый человек, каждая семья, каждый род" [8, с. 412] /"Человеческий ветер"/. Можливо, ці коментарі не відрізняються глибоким ліризмом, як у М. Хвильового. Порівняємо: "Каждая историческая эпоха создавала и создаёт свои понятия о любви, и каждая историческая эпоха имела свои законы рождения" [8, с. 526] /"Верность"/; в українського прозаїка: "Темна наша батьківщина. Розбіглась по жовтих кварталах чорнозему й зойкає рососою на обніжках своїх золотих ланів. Блукає вона за вітряками й ніяк не найде веселого шляху..." [11, с. 186] /"Солонський яр"/. Однак, аналізуючи монологічні оповідання Б. Пільняка й М. Хвильового, ми можемо говорити і про "співзвучні" форми авторських узагальнень.

Знаходимо ми в оповіданнях Б. Пільняка і те, що відзначали критики у прозі М. Хвильового: "стильові повтори,.. своєрідний рефрен, який щоразу повторюється" [7, с. 15]. Наприклад: "Всегда можно сказать о людях, что они просты, – и никогда нельзя говорить, что просты люди" [9, с. 437] /"Грэго-Тримунтан"/; "Как проходит любовь, как уходит любовь и что дано человеку любовью? – великое ли бремя дано любовью человечеству и человеку – или великая радость, когда тяжесть любви есть счастье? – как надо человеку нести любовь" [8, с. 525] /"Верность"/. Властивий Б. Пільняку і "композиційний сумбур" [4, с. 10] /до речі, саме цей письменник і творив його/; автор не обмежував себе рамками певних хронологічних дат, географічного місця, у його творах імпресіоністичні моменти є визначальними. Властива новелам монологічного типу обох авторів і особлива "е к з о т и з а ц і я п е р с о н а ж і в" [7, с. 17], що виражається у виборі незвичайних прізвищ для героїв: подружжя Самуель Гарнет /"Жених во полуночи"/; мальчик из Тралл /герой оповідання, яке так і називається/; Генрі, Стюард /"Speransa"/. У М. Хвильового – Тагабат "Я/романтика"/; Карк /"Редактор Карк"/.

В обох авторів ми знаходимо спільні координати не тільки в тематичному спрямуванні їхніх творів, але й в особливостях художньої форми. Дуже часто критики звинувачували їх у "клаптиковій структурі" [4, с. 10], "механічному поєднанні частин" [14, с. 74]. Однак такі твердження не мають серйозних підстав. Справді, проза М. Хвильового й Б. Пільняка дуже своєрідна, оскільки прозаїки, використовуючи незвичайні прийоми, створювали складні, але цікаві сюжети.

Наприклад, в етюді "Синій листопад" М. Хвильового перед нами декілька коротких уривків, логічно нерозвинутих; природа і взаємозв'язки героїв окреслені імпресіоністично. Але разом з тим оповідання залишає враження художньої цілісності, це досягається "за допомогою прийому "лейтмотивів" [13, с. 40]. Деякі фрази, слова, образи повторюються з

невеликими варіаціями, але, по-суті, вони й компонують оповідання, створюють своєрідний ритм суму, приреченості.

Перший лейтмотив – "джигітівка вітрів": "З моря джигітували солоні вітри" [11, с. 206]; "Проте солоні вітри джигітували в Закаспії й зникали в невідомих пісках" [11, с. 209]; "Коли внесли Вадима в кімнату, з моря знову полетіли солоні вітри. Вітри джигітували і зникали в Закаспії" [11, с. 216].

Подібні прийоми ми виявляємо й у прозі Б. Пільняка. В оповіданні "Грєго-Тримунтан" є рефрен, яким пронизано всю оповідь. Перший з них пов'язаний, як і в М.Хвильового, з описом вітру: "Ветры дуют с моря. Ветры дуют в море" [9, с. 437]; "Ветры иной раз дуют до свиста, но человеку в море нельзя свистать, как вообще не стоит свистать и просвистываться серьёзному человеку" [9, с. 447]. З цим рефреном суголосні роздуми про людське життя: "Всегда можно сказать о людях, что они простые,- и никогда нельзя говорить, что простые люди" [9, с. 437]. І, нарешті, те вічне правило, заради якого живуть усі герої Б. Пільняка: "Человеческое время идёт рожденьями, свадьбами, смертями" [9, с. 444].

Така структура художнього тексту упорядковує кожну деталь, допомагає глибше розкрити внутрішній світ людини, зрозуміти психологію героїв. Подібні композиційні прийоми мають особливу функцію. Використовуючи їх, автори створюють певний настрій, задають загальний тон оповіданню, причому часто рефрени суголосні душевному стану героїв. Митці навмисне використовують цей паралелізм, який посилює тривожність /якщо душевний спектр героя представлено, в основному, негативними емоціями/, створюють своєрідний елегійний тон.

Емоційний момент є визначальним у творах М. Хвильового і Б. Пільняка. "Взагалі – в прозі М.Хвильового виступає яскраво-помітний нахил до лірики"[13, с. 39]. Ліризмом перейнято в письменників і мову персонажів, й авторську оповідь: "А сьогодні весна. Розумієте? Буйна, арештанська. У-ух, щоб тобі... Сьогодні весна, мов голуба тянучка: їв би і дивився без кінця.. – Дех, моя коханко. Дай, візьму тебе в свої залазні обійми: твоє волосся пахне, мов виноградне вино" [11, с. 216] /"Чумаківська комуна"/. "...Із-за дальніх одрогів виринав місяць. Потім плив по тихих голубих потоках, одкидаючи лимонні бризки. Опівночі пронизав зеніт і зупинився над безоднею" [11, с. 336] /"Я/романтика"/. У російського прозаїка: "Впрочем, в эти каждые десять лет и приходят в жизнь миллионы людей, рождаются, растут, живут, идут в новые земли, множатся, буйствуют половодьями весен, изобилуют летами, покояются эмалевыми днями бабьего лета, сгорают красными зимними зорями" [8, с. 412] /"Человеческий ветер"/.

Іноді оповідання М. Хвильового й Б. Пільняка нагадують вірші в прозі, що загалом притаманне імпресіонізму. Особливе місце в структурі

оповіді займає у них словесна організація тексту, в основу якої покладено звуковий принцип. У М. Хвильового звук виконує функцію характеристики, замінюючи при цьому широкі описи, як це бачимо в етюді "Синій листопад":

"Завтра мітинг-концерт. Незграбний Гофман:

– Паф! Паф!" [11, с. 213].

"Гофман летючий мітинг:

-Паф!Паф!" [11, с. 213].

У Б. Пільняка "гра звуків" змінює в цілому зміст фрази /"Человеческий ветер"/:

"Иван! - у нас же ребёнок...

Иван Иванович сострил:

– У нас же-ре-бё-нок: вот именно, мне не надо, чтоб у тебя были жеребцы. – Ступай вон!" [8, с. 413].

І Б. Пільняк, і М. Хвильовий прагнули створити особливу форму своїх творів. Ще в 30-ті роки, виступаючи проти рапівсько-вуспівського "монументального реалізму", український автор писав: "Ми допускаємо і навіть вважаємо за потрібне існування багатьох формальних "ізмів", бо це, по-перше, дає можливість письменникам скоріше намацати шлях до стилю нашої епохи, по-друге, дає їм же таки не меншу можливість більше дбати про зміст, як би вони дбали за нього, обмежені тим чи іншим "ізмом", канонізованим в стиль нашої доби. Але розуміємо ми ці "ізми" не як стилі, а як суми художніх прийомів" [12, с. 817].

Подібні висловлювання є свідченням того, що письменник відстоював свободу митця не тільки у виборі тем та проблематики, але й у створенні художніх систем. М. Хвильовий був ідеологом плеяди митців, для яких був властивий вільний пошук нових жанрово-стильових форм і зображально-виражальних засобів. З огляду на це, для нас відкриваються цікаві перспективи дослідити творчий доробок вітчизняного митця в контексті світового літературного процесу в компаративному аспекті.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Агеева В.П. Микола Хвильовий // Микола Хвильовий. Новели, оповідання. «Повість про санаторійну зону». «Вальдшнепи». Роман. Поетичні твори. Памфлети. – К., 1995.– С. 5–30.
2. Безхутрий Ю.М. Хвильовий: проблеми інтерпретації / Юрій Безхутрий. – Харків: Фоліо, 2003.– 495 с.
3. Брюховецький В. Романтик з непоступливою вдачею /В'ячеслав Брюховецький/ Радянське літературознавство. –1989.– №8. – С. 25–31.
4. Гофман В. Место Б.Пильняка // Б.Пильняк. Статьи и материалы. – Л.: Academia, 1928. – С.7-44.
5. Гуковский Г. Реализм Гоголя./ Г. Гуковский. – М. –Л.: ГИХЛ, 1959. – 532 с.
6. Жулинський М. Талант, що прагнув до зір /Микола Жулинський/ Хвильовий М. Твори у 2-х т. К.: Дніпро, 1990.–Т.1.– С. 5–43.

7. Перлін Є. Організація прози в М.Хвильового / Євген Перлін // Сучасна українська проза. Випуск перший / [За ред. Є. Перліна]. – Х.–К.,: ДВУ, 1930. – С. 7–31.
8. Пильняк Б. Повести и рассказы / Борис Пильняк. – М.: Современник, 1991. – С.686.
9. Пильняк Б. Целая жизнь/ Борис Пильняк. – Минск, – Мастацкая лitarатура, 1988. – 638с.
- 10.Рашковская А. Восходящие силы литературы: 1. Борис Пильняк // Петроград. Литературно-художественный альманах. Кн. 1. – Петроград, М., 1923. – С. 146–158.
- 11.Хвильовий М. Твори: В 2 т./ Микола Хвильовий. – К.: Дніпро,1990.– Т.1.: Поезія, оповідання, новели, повісті. – 650 с.
- 12.Хвильовий М. Твори: В 2 т. / Микола Хвильовий. – К.: Дніпро,1990.– Т.2.: Повісті, оповідання, незакінчені твори, нариси, памфлети, листи. – 925 с.
- 13.Чирков М. М.Хвильовий у його прозі /Микола Чирков/ Життя і революція. –1925. – №10. –С.38–44
- 14.Шкловский В. Эпигоны А.Белого // В.Шкловский. Пять человек знакомых. –Тифлис: Акц. о-во "Заккнига", 1927. – С.71–91

BIBLIOGHRAFIJA

1. Aghejeva V.P. Mykola Khvylyjovyj // Mykola Khvylyjovyj. Novely, opovidannja. «Povisty pro sanatorijnu zonu». «Valjdshnepu». Roman. Poetychni tvory. Pamflety. – К., 1995.– С. 5–30.
2. Bezkhutryj Ju.M. Khvylyjovyj: problemy interpretaciji / Jurij Bezkhutryj. – Kharkiv: Folio, 2003.– 495 s.
3. Brjukhovecjkyj V. Romantyk z nepostuplyvoju vdacheju /V'jacheslav Brjukhovecjkyj/ Radjansjke literaturoznavstvo. –1989.–#8. – С. 25–31.
4. Ghofman V. Mesto B.Pyljnjaka // B.Pyljnjak. Statyj u materyaly. – L.: Academia, 1928. – С.7-44.
5. Ghukovskij Gh. Realyzm Ghogholja./ Gh. Ghukovskij. – М. –L.: GhYKhL, 1959. – 532 s.
6. Zhulynskij M. Talant, shho pragnuv do zir /Mykola Zhulynskij/ Khvylyjovyj M. Tvory u 2-kh t. К.: Dnipro, 1990.–Т.1.– С. 5–43.
7. Perlin Je. Orghanizacija prozy v M.Khvylyjovogho / Jevghen Perlin // Suchasna ukrajinsjka proza. Vypusk pershyj / [За ред. Je. Perlina]. – Kh.–К.,: DVU, 1930. – С. 7–31.
8. Pyljnjak B. Povesty y рассказы / Borys Pyljnjak. – М.: Sovremennyk, 1991. – С.686.
9. Pyljnjak B. Celaja zhyznj/ Borys Pyljnjak. – Mynsk, – Mastackaja lytaratura, 1988. – 638s.
- 10.Rashkovskaja A. Voskhodjashhye syly lyteratury: 1. Borys Pyljnjak // Petroghrad. Lyteraturno-khudozhestvennyj aljmanakh. Кн. 1. – Petroghrad, М., 1923. – С. 146–158.
- 11.Khvylyjovyj M. Tvory: V 2 t./ Mykola Khvylyjovyj. – К.: Dnipro,1990.– Т.1.: Poesija, opovidannja, novely, povisti. – 650 s.
- 12.Khvylyjovyj M. Tvory: V 2 t. / Mykola Khvylyjovyj. – К.: Dnipro,1990.– Т.2.: Povisti, opovidannja, nezakincheni tvory, narisy, pamflety, lysty. – 925 s.
- 13.Chyrkov M. M.Khvylyjovyj u jogho prozi /Mykola Chyrkov/ Zhyttja i revoljucija. –1925. –#10. –С.38–44
- 14.Shklovskij V. Эpyghоны A.Belogho // V.Shklovskij. Pjatj chelovek znakomykh. – Tyfls: Акс. о-во "Zakknygha", 1927. – С.71–91

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вечірко Оксана Леонідівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури та компаративістики КДПУ ім. В.Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми психологічного аналізу у художньому творі.